

Strictly Confidential: (For Internal and Restricted use only)

Senior School Certificate Examination

March 2019

Marking Scheme – Marathi (CODE - 109)

General Instructions: -

1. You are aware that evaluation is the most important process in the actual and correct assessment of the candidates. A small mistake in evaluation may lead to serious problems which may affect the future of the candidates, education system and teaching profession. To avoid mistakes, it is requested that before starting evaluation, you must read and understand the spot evaluation guidelines carefully. **Evaluation is a 10-12 days mission for all of us. Hence, it is necessary that you put in your best efforts in this process.**
2. Evaluation is to be done as per instructions provided in the Marking Scheme. It should not be done according to one's own interpretation or any other consideration. Marking Scheme should be strictly adhered to and religiously followed. **However, while evaluating, answers which are based on latest information or knowledge and/or are innovative, they may be assessed for their correctness otherwise and marks be awarded to them.**
3. The Head-Examiner must go through the first five answer books evaluated by each evaluator on the first day, to ensure that evaluation has been carried out as per the instructions given in the Marking Scheme. The remaining answer books meant for evaluation shall be given only after ensuring that there is no significant variation in the marking of individual evaluators.
4. If a question has parts, please award marks on the right-hand side for each part. Marks awarded for different parts of the question should then be totaled up and written in the left-hand margin and encircled.
5. If a question does not have any parts, marks must be awarded in the left hand margin and encircled.
6. If a student has attempted an extra question, answer of the question deserving more marks should be retained and the other answer scored out.
7. No marks to be deducted for the cumulative effect of an error. It should be penalized only once.
8. A full scale of marks **1-100** has to be used. Please do not hesitate to award full marks if the answer deserves it.
9. Every examiner has to necessarily do evaluation work for full working hours i.e. 8 hours every day and evaluate 25 answer books per day.
10. Ensure that you do not make the following common types of errors committed by the Examiner in the past:-
  - Leaving answer or part thereof unassessed in an answer book.
  - Giving more marks for an answer than assigned to it.
  - Wrong transfer of marks from the inside pages of the answer book to the title page.
  - Wrong question wise totaling on the title page.
  - Wrong totaling of marks of the two columns on the title page.
  - Wrong grand total.
  - Marks in words and figures not tallying.
  - Wrong transfer of marks from the answer book to online award list.
  - Answers marked as correct, but marks not awarded. (Ensure that the right tick mark is correctly and clearly indicated. It should merely be a line. Same is with the X for incorrect answer.)
  - Half or a part of answer marked correct and the rest as wrong, but no marks awarded.

11. While evaluating the answer books if the answer is found to be totally incorrect, it should be marked as (X) and awarded zero (0) Marks.
12. Any unassessed portion, non-carrying over of marks to the title page, or totaling error detected by the candidate shall damage the prestige of all the personnel engaged in the evaluation work as also of the Board. Hence, in order to uphold the prestige of all concerned, it is again reiterated that the instructions be followed meticulously and judiciously.
13. The Examiners should acquaint themselves with the guidelines given in the Guidelines for spot Evaluation before starting the actual evaluation.
14. Every Examiner shall also ensure that all the answers are evaluated, marks carried over to the title page, correctly totaled and written in figures and words.
15. The Board permits candidates to obtain photocopy of the Answer Book on request in an RTI application and also separately as a part of the re-evaluation process on payment of the processing charges.

MARATHI (Marking Scheme)

Subject code-109

Code NO. 9

CLASS -XII

निर्धारित वेळ : 3तास

अधिकतम अंक : 100

विभाग—अ

प्रश्न	उपप्रश्न	अपेक्षित उत्तर	गुणदान
1		खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची योग्य उत्तरे लिहा.	10
	अ	आयुष्य सुंदर, सुरेख आणि सुरेल आनंदयात्रा—जन्म आणि मृत्यू ही दोन टोके—फायदेतोटे लक्षात घेऊन वाटचाल—कडूगोड अनुभव, चांगले—वाईट सहप्रवासी—अनुकूल प्रतिकूल परिस्थितीला तोंड देणे	3
	ब	आयुष्य सुंदर —यशस्वी करावे लागते. कर्तव्य पार पाडून—हक्क मिळवावे लागतात. प्रगल्भ विचार असावे लागतात. आनंद हे एक वरदान आहे.—आनंदाच्या जोरावर — आयुष्य आनंदयात्रा होते.	3
	क	शरीरातल्या सर्व संस्था, गात्रे, चेतना, प्रेरणा हे चालवणारी —शक्ती म्हणजे मन—त्याचा ठावटिकाणा नाही. —मनाचा संचार सर्वत्र—मन म्हणजे रिमोट कंट्रोल—मन ब्रजाप्रमाणे कठोर—फुलासारखे कोमल	2
	ड	उत्कृष्ट कार्यक्षमता टिकून राहाण्यासाठी	1
	य	प्रधानमंत्री	1

विभाग—ब

प्रश्न	उपप्रश्न	अपेक्षित उत्तर	गुणदान
2		खालील दिलेल्या विषयापैकी एका विषयावर निबंध लिहा. निबंधात खालील मुद्दे महत्त्वाचे	15

		आकर्षक प्रारंभ व समर्पक शेवट	
		आशयाची मुद्देसुद मांडणी	
		विषयज्ञान,तर्कशक्ती व त्याची योग्य मांडणी	
		म्हणी,वाक्प्रचार,काव्यपंक्ती यांचा योग्य उपयोग	
		हस्ताक्षर व शुद्धलेखन	
		विरामचिन्हांचा योग्य वापर	
		भाषाशैली	
		वरील सर्व मुद्दयांचा सारासार विचार करून एकत्रित गुणदान करावे	

विभाग-क

प्रश्न	उपप्रश्न	अपेक्षित उत्तर	गुणदान
3	अ	खालीलपैकी कोणत्याही पाच विधानांत कंसातील सूचनेप्रमाणे वाक्य बदल करून वाक्य पुन्हा लिहा.	15
	1	सगळे कपडे भिजून चिंब झाले होते आणि / व / म्हणून त्याला विलक्षण धाप लागली होती.	3
	2	तुम्ही मुंबईकर लेखक खूप भाग्यवान आहात.	3
	3	त्यावेळी मला काही सुचेनासे झाले होते / माझ्या तोंडून एकही शब्द बाहेर पडला नाही. वाक्प्रचाराचा समानार्थी शब्द विचारात घ्यावा	3
	4	जेव्हा त्यांच्या तालावर पाकोळ्या नाचतात तेव्हा पाखरे त्यांची साथ करतात.	3
	5	आता मी तिथे राहणे अयोग्य होते.	3
	6	अंगावर काटा येणे-खूप भीती वाटणे अपघाताचे दृश्य पाहून माझ्या अंगावर काटा आला.	3
	7	त्यांनी स्वीयसाहाय्यकाला खूप करताच त्याने संपर्कयंत्रणा चालू केली.	3
3	ब	वचन बदला	2
	1	यादद्या	1
	2	समारंभ	1
	क	शब्दांचा क्रियाविषेषणासारखा वाक्यात उपयोग	3
	1	गाडी वेगात धावते / गाडी वेगाने धावू लागली.	1

2	मुलगा घरी न आल्यामुळे आई काळजीत पडली.	1
3	तो भरभर चालू लागला.	1
	कोणतीही समर्पक वाक्ये अपेक्षित	

	क	खालील वाक्य सूचनेप्रमाणे सोडवा.(कोणतेही पाच)	5
1		घेतला –कियापद	1
2		नंतर–शब्दयोगी अव्यय	1
3		संजय– विशेषनाम	1
4		आणि –उभयान्वयी अव्यय	1
5		त्याला– सर्वनाम	1
6		शौर्य –भाववाचक नाम	1
7		हुशार– विशेषण	1

विभाग–ड

प्रश्न	उपप्रश्न	अपेक्षित उत्तर	गुणदान
4	अ	गद्यपाठाच्या आधारे प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे(कोणतेही दोन)	10
	1	'माझ्या आयुष्याची गोष्ट' लेखिका-गिरिजा कीर-----मुरुडच्या आठवणीतील मैत्रीण ललिताचे वर्णन-----ललिता डॉ.सानेंची म्हणजे बंगल्याच्या मालकाची मुलगी-----लेखिकेचे तिच्या खोलीत वास्तव्य-----वागण्यात तोरा नसलेली-----कानावर दोन घट्ट वेण्या-----गोल साडी नसलेली-----हसऱ्या डोळ्याची -----कारुण्याची किनार असलेली-----बोलणं आर्जवी	5
	2	'आणि कैदेत' लेखक-ले.कर्नल श्याम चव्हाण-----चिनी अँम्बुशमध्ये अडकल्यानंतर निर्माण झालेल्या परिस्थितीचे वर्णन-----सैनिकांनी बंदी बनवले-----वालंगच्या सैन्यतळावर आणले-----नाईक लाससिंग जखमी अवस्थेत-----एक डोग्रा जवान उताणा पडलेला-----चिनी सैनिकाने त्याच्या छातीवर बंदूक लावली-----जवानाचा उठण्याचा प्रयत्न-----ऑटोमॅटिक रायफलीतून पाच-सहा फॅरी झाडल्या-----जवान कोसळला-----त्याच्या मनगटावरील घड्याळ काढून घेतले.	5

3	<p>‘ज्याचं त्याचं नंदनवन’-लेखक-रवींद्र पिंगे---‘सुखाचे पदर’ या पुस्तकातून घेतलेला पाठ ---नंदनवन व्यक्तीसापेक्ष बदलत जाते---मुंबईच्या चाळीतील कामगाराचे नंदनवन कोकणात असते.---तिथे खायच वांधे---घरात भाऊबंदकी---पैशाचा खडखडाट---मुलांना शिक्षणाची सुविधानाही---सावकाराचे तगादे---अशी प्रत्यक्षात परिस्थिती.</p>	5
ब	पाठाच्या आधारे संदर्भासह स्पष्टीकरण (कोणतेही दोन)	10
1	<p>संदर्भ - पाठाचे नाव-आदर्शाच्या शोधात-लेखक-डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम ‘प्रज्वलीत मने’या पुस्तकातील उतारा---तरुणांना स्वप्न पाहाण्याचा संदेश देतात.</p> <p>स्पष्टीकरण-लेखक जेव्हा तरुणांना भेटतात तेव्हा त्यांची स्वप्न जाणून घेतात.स्वप्न काळजातून यायला हवे---खऱ्या आत्मकथनाची गरज---आरामदायी व भरभराटीचे आयुष्य लाभेल</p> <p>वैशिष्ट्ये-स्वप्नाचे महत्त्व---विचारात रूपांतर---यशस्वितेचा मार्ग म्हणजे स्वप्न</p>	5
2	<p>संदर्भ - पाठाचे नाव - ‘अति काळजीचे परिणाम’ लेखकाचे नाव -निरंजन घाटे“जीवनचक्र “या पुस्तकातून घेतलेली विज्ञानकथा ---विज्ञानाच्या अति आहारी जाण्याचे दुष्परिणाम दर्शविले आहेत.</p> <p>स्पष्टीकरण : बाबुरावांनी नातवासाठी यंत्रमानव आणला.त्याला बाळाला सांभाळण्याची आज्ञा केली.यंत्रमानवाने बाळाचा ताबा घेतला---. सूनबाईनाही बाळाजवळ जायला बंदी केली.तेव्हा सूनबाईनी बाबुरावांना तातडीने चिट्ठी पाठवून सारा प्रकार कळविला बाबुराव भाषण अर्धवट सोडून निघाले</p> <p>वैशिष्ट्य : यंत्रमानवाचा आज्ञाधारकपणा</p> <p>असिमोवच्या नियमांचे पालन -----यंत्र व मानवातील फरक</p>	5
3	<p>संदर्भ -‘सोयरा वृक्षवल्लीचा’ लेखक-अविनाश हळबे ‘नारायणी नमोस्तुते’या पुस्तकातील कथा -मध्यम वर्गातील लोकांची स्थितीचे वर्णन</p> <p>स्पष्टीकरण -लेखकाची अमरावतीला बदली कर्जाचे हप्ते भरण्यासाठी घर भाड्याने देण्याचा विचार---उन्नीकृष्णन दाम्पत्याला घर देणे---त्यांनी घराभोवती सुंदर बाग तयार केली. ---लेखकाला आश्चर्याचा धक्का</p> <p>वैशिष्ट्य -निसर्ग मानवी मनाला आनंद देणारा</p>	5

प्रश्न	उपप्रश्न	अपेक्षित उत्तर	गुणदान
	क	पद्यपाठाच्या आधारे प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे(कोणतेही दोन)	10
	1	बहरतील मळे-कवी-फकीर मुंजाजी शिंदे काव्यसंग्रहाचे नाव-निरंतर पावसाअभावी सृष्टी करपून गली-----धरतीचे भोळे जीव म्हणजे शेतकरी आभाळाकडे दृष्टी लावून बसलेला-----पहाटेचे स्वप्न पूर्ण होत नाही-----दुष्काळ वैरी झाला-----शेतकरी हतबल-कोरडे ढग--शेतकऱ्याची झुंज-----आशावाद	5
	2	' कवितेचे नाव - या जन्माला फुटे न भाषा कवीचे नाव -विंदा करंदीकर काव्यसंग्रहाचे नाव-मृद्गंध प्रेम व्यक्त करायला या जन्मात शब्दच फुटू शकले नाहीत. निदान पुढल्या जन्मात तरी ते शक्य व्हावे ही आस व्यक्त केली आहे. पतंगप्रीतन्यायाची कल्पना त्यागात प्रेम असते हा विचार	5
	3	'खांब'-कवयित्री- शांता शेळके स्त्रीचे अस्तित्व घरभर वाऱ्याप्रमाणे असते.-----ओठावर हसणे--सर्वाची काळजी घेणे-----रात्रंदिवस कष्ट-----आजाऱ्याची सेवा--रांधा वाढा उष्टी काढा हे सर्व कामे-----राबण्याचे तिचे कामच-----कपाळावरील लाल कुंकू तिचे बळ-----सारे मी करीन हा आग्रह-----वंशासाठी दिवा देणारी-----भुईत पाय रोवून खांबाप्रमाणे घराला मजबूत आधार देणारी	5
	ड	काव्यपंक्तीचे संदर्भासह स्पष्टीकरण (कोणतेही दोन)	5
	1	संकेत-कोटि--एक असे संदर्भ-आवाहन कविता,कवी-कुसुमाग्रज 'हिमरेषा ' या काव्यसंग्रहातून घेतली कविता भारतीयांनी एकजूट व्हावे, हा संदेश स्पष्टीकरण-चिनी सैन्यानी हिमालयावर आक्रमण केल्यानंतर भारतीयांच्या मनात देशभक्तीची भावना जागृत व्हावी--एकतेची भावना वाढीस लागावी --मातृभूमीचे रक्षण करणे महत्त्वाचे वैशिष्ट्य-स्फुर्तिगीत,एकत्वाची भावना	2.5
	2	संकेत-नित्य-----विद्यार्थ्यांस संदर्भ- कवितेच नाव 'अखंड' कवीचे नाव -म.जोतिराव फुले काव्यसंग्रहाचे नाव-म.फुले समग्र वाङ्मय स्पष्टीकरण -प्रत्येकांनी मुली व मुलांना नियमित शाळेत पाठवावे. गरजू विद्यार्थ्यांना अन्नदान दयावे.	2.5

		वैशिष्ट्य- शिक्षणाचे महत्त्व ,मुले मुली हा भेद मानू नये. समाज उद्बोधन	
3		संकेत-उन वा-याशी- - - - -हात जोडी सन संदर्भ-कवितेच नाव 'देव अजब गारोडी कवीचे नाव -बहिणाबाई चौधरी काव्यसंग्रहाचे नाव-बहिणाबाईची गाणी स्पष्टीकरण-पिकाच्या अंकुरण्या वर रूपक---- दोन पाने हात जोडल्या प्रमाणे--देवाच्या भजनात दंग वैशिष्ट्य- चेतनागुणोक्ती अलंकार,रूपक अलंकार,निसर्गाचे निरीक्षण	2.5
य		प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे	10
1		भुताचा जन्म' लेखक -द.मा. मिरासदार ---ग्रामीण भागातील लोकांच्या मनात अंधश्रद्धांनी कसे घर केले याचे वर्णन तुकाराम लांडगे देशमुखाने पाळलेला पढ्ठा----रोज पाचपाचशे जोर काढणारा----खाटूमखुटूम जेवण घेणारा-----दंडाच्या बेडक्या फुगलेल्या----मांडीचे फिरते पट----गर्दन उतू चालली--आखूड नाक गालात गडप झालेले----कानशिलांची गुच्चे बसून भजी झालेली----अंबारीच्या हत्तीप्रमाणे झुलत चालणारा- पण काळीज उंदराचे	5
2		दहावीची(अ)पूर्व तयारी '----लेखक-मुकंद टाकसाळे ----या पाठात अतिशयोक्तीचे प्रसंगातून पालकांच्या मानसिकतेचा अतिरेक दर्शविली आहे. पेपर लिहण्याचा सराव---- गेटवर बॅडचा आवाज ऐकून लेखकाच्या मनात शंका ---- रव्या रानडेच्या लग्नाचा वाढदिवस तर नाही ना?अशी शंका.- आपल्या स्वागतासाठी बॅड आहे का?असा कयास- रविच्या आईची एकसष्टी असावी असा अंदाज -बॅडवर विविध गाण्यांची मेजवानी--मानसीला आवाजाचा सराव व्हावा हा हेतू	5
इ		पर्याय निवडा.	5
1		सर्व्हर	1
2		सहेतुक संवाद	1
3		चार	1
4		स.1901	1
5		कॅमे-याची	1

